

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Інтернаціоналізація вищої освіти України
в умовах полікультурного світового простору:
стан, проблеми, перспективи**

МАТЕРІАЛИ ПІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІИ

(Маріуполь, 18-19 квітня 2018 року)

МАРІУПОЛЬ
МДУ
2018

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Відповідальні редактори: д.ф-м.н., проф. **М. Стріха**; чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. **О. Топузов**; **І. Стокоз**; чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. **К. Балабанов**

Члени редколегії: проф. **Х. Бакірдіз**; акад. НАН України, чл.-кор. НАПН України, д.соціол.н., проф. **В. Бакіров**; д.філол.н., проф. **О. Бондарева**; д.е.н., проф. **О. Булатова**; проф. **К. Іллюмінаті Поркарі**; проф. **В. Карайоргіс**; д.політ.н., проф. **С. Корнеа**; **О. Кочурін**; д.філос.н., с.н.с. **С. Курбатов**; акад. НАПН України, д.е.н., проф. **А. Мазаракі**; **Н. Оксенчук**; д.політ.н., проф. **І. Оніщенко**; д.філол.н., проф. **О. Павленко**; чл.-кор. НАПН України, д.філос.н., проф. **П. Саух**; к.ю.н. **М. Семенишин**; к.політ.н., проф. **М. Трофименко**; д.соціол.н., проф. **С. Щудло**.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 28.03.2018)

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018 р. – Маріуполь : МДУ, 2018. – 646 с.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи», які різнобічно висвітлюють питання інтернаціоналізації вищої освіти; розглядаються фактори, що впливають на створення нових можливостей і підвищення доступності вищої освіти та забезпечення її якості; окремо приділено увагу проблемам нормативно-правового забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти України, академічній мобільності, розвитку лідерського потенціалу університетів і конкурентоспроможності сучасних вишів в умовах глобалізації; розглядаються проблеми підготовки вчителя Нової української школи. Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти.

СТАНДАРТИ ЯКОСТІ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглядається значення та необхідність впровадження стандартів системи управління якістю в закладах вищої освіти в контексті глобалізації ринку освітніх послуг та актуалізації проблеми конкурентної боротьби ЗВО. Аналіз ринку освітніх послуг дозволив з'ясувати рівень кореляції дій уповноваженого органу виконавчої влади щодо впровадження систем якості освітніх послуг у ЗВО як фактору конкурентоздатності у світі. Узагальнено досвід вітчизняних ЗВО у розвитку менеджменту якості вищої освіти для підвищення конкурентоспроможності.

Ключові слова: система якості, вища освіта, стандартизація, якість освіти, конкурентоспроможність.

Сучасний розвиток вітчизняної освіти і науки відбувається в умовах реформування економіки та зростання ролі інноваційних технологій у інформаційному суспільстві. Стала якість підготовки студентів ЗВО є визначальним фактором і основним засобом перетворення людського потенціалу на якісний людський капітал. Дієва освітньо-наукова галузь, зокрема, вища освіта, що узгоджується з потребами ринку праці, дозволяє сформувати у кожній людині здатність швидко пристосовуватись до новітніх економічних умов, забезпечуючи належний рівень життя.

Головним чинником, що стимулює роботу в сфері якості вищої освіти, є перегляд поняття «якість» в контексті прийняття Закону України «Про вищу освіту» 2014 року. Згідно з новою редакцією закону обов'язковим елементом діяльності ЗВО є внутрішня система управління якістю освітніх послуг. Модель локальної системи забезпечення якості визначається ЗВО і її структура не регламентується Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. В Україні діє розроблена система стандартизації цієї діяльності в рамках діяльності Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) та відповідних національних стандартів [1].

Якість вищої освіти традиційно пов'язують зі змістом та формою навчального процесу. Але переглянути установлені погляди на це питання змушує швидкість змін, які відбуваються у світі, і у демографічних показниках в Україні, що прямо впливає на роботу всіх ЗВО. Вбачається загроза у процесі глобалізації освітнього ринку, що актуалізує питання конкуренції університетів.

Більшість освітніх закладів постійно ведуть пошук та підготовку компетентних викладачів, забезпечують необхідне планування навчального процесу та проведення навчання. Однак ЗВО часто не вистачає відповідного досвіду застосування «системно-процесового» підходу. У результаті вони не виправдовують очікувань студентів, роботодавців і суспільства щодо отримання релевантної освіти. Впровадження системи управління якістю (надалі СУЯ) за вимогами ISO 9001:2015 для ЗВО створює позитивний ефект у контексті зростання конкурентоспроможності [2].

У світі в галузі освіти сертифіковано понад 30 000 систем якості освіти. Полегшити впровадження СУЯ в закладах освіти може документ, схвалений в 2006 році міжнародною робочою групою ISO на семінарі в Бусані (Корея) і прийнятий у 2007 році. У настановах із застосування ISO 9001 у сфері освіти відображений новий узагальнений погляд на освіту. В Україні цей документ затверджено як ДСТУ-П ІWA 2:2009, що набув чинності з 2011 р. [3].

З 2005 року Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) формулюють загальні вимоги до діяльності таких систем у всіх європейських університетах. Цей документ оновлено в 2015 році [4].

Інноваційні розробки, наукові студіювання та університетська освіта виконують важливу функцію економічного зростання держави, гуртування громади навколо спільних ідей і конкурентоздатності на світовому ринку. Зважаючи на прагнення європейської спільноти до якомога швидшого переходу до стандартів суспільства знань, вища освіта відіграє провідну роль у розвитку економіки та культури держави. Разом з тим збільшення суспільного запиту на отримання фахових компетенцій та навичок ставить нові виклики перед ЗВО. Беззаперечно обов'язковим кроком у вирішенні цієї проблеми є запровадження стандартів якості освіти, що, зокрема, забезпечить ефективність реалізації освітнього процесу [1].

Запровадження системи якості освіти у світі найчастіше відбувається за моделлю стандартів ISO серії 9000. Виникають такі СУЯ у геометричній прогресії. Наразі за даними «ISO Survey» близько 2 млн. організації у світі пройшли аудит та отримали сертифікат на відповідність стандартам системи якості, з них понад 1,2 млн. припадає на стандарт ISO 9001 у майже 200 державах. Провідні позиції у отриманні сертифікатів ISO мають США, Канада та Мексика. Позитивну динаміку збільшення кількості сертифікатів відповідності ISO 9001 демонструють країни Північної Америки, а також Австралія і країни пострадянського простору. На противагу їм спостерігається зворотна динаміка в країнах Південної Америки, зокрема, у Бразилії, а також у В'єтнамі, Іспанії та Філіппінах [2].

Базисом забезпечення якості освіти в державі є наявність конкурентоспроможних закладів вищої освіти. Світова практика у сфері вищої освіти свідчить, що традиційних методів, які забезпечують високу якість навчання, на сьогодні вже напевно недостатньо. Потрібні нові

організаційні, наукові і методичні підходи для забезпечення конкурентоспроможності ЗВО на світовому ринку освітніх послуг.

Сучасний глобальний ринок освітніх послуг можна оцінити у понад 2,5 трильйони доларів США, спостерігається стійка динаміка подальшого розширення. Спрощення умов надання освітніх послуг перетворює їх на важливу складову економіки світу. ЗВО розглядаються як важливі суб'єкти національної конкурентоздатності. Стратегії розвитку «університетського сектору» стають базовими елементами національних політик розвитку економіки.

Огляд стану дослідження питання конкурентоздатності ЗВО засвідчив, що серед сучасних науковців використовуються кілька десятків різних за обсягом визначень терміну «конкурентоспроможність закладу вищої освіти». Проте, узагальнюючи вищезгадані підходи провідних дослідників, можемо відзначити, що це поняття ототожнюють або з якістю, або з ефективністю, або з результативністю, зокрема, істотним мінусом є звуження його змісту лише до умов ринку освітніх послуг, адже через те, що ЗВО працюють на ринку праці, під час визначення сутності конкурентоспроможності їм потрібно враховувати їх взаємозв'язок із сучасним ринком праці та освітніх послуг. Зокрема, надання освітніх послуг закладами вищої освіти утворює соціальний ефект, а саме: особи з вищою освітою краще розв'язують ринкові проблеми, обізнані з новітніми технологіями тощо.

Отже, для забезпечення своєї конкурентоспроможності ЗВО повинен мати переваги перед своїми конкурентами. Для розвитку конкурентних переваг ЗВО доцільно визначити зосередити увагу на базовому чиннику, що пов'язаний із забезпеченням системи якості освітніх послуг. Розбудова та сертифікація такої системи на засадах стандартів якості ISO серії 9000 забезпечує визнання наданих освітніх послуг на міжнародному рівні.

Таким чином, впровадження СУЯ в ЗВО є гарантією того, що якість освітніх послуг буде стабільною і зорієнтованою на конкретного споживача. Забезпечуючи якість освітніх послуг, ЗВО може суттєво підвищити свою конкурентоспроможність не тільки на ринку освітніх послуг і праці України, але й на міжнародному рівні.

Ефективно функціонуюча СУЯ надає аудиторам, споживачам і потенційним споживачам задокументовані факти того, що ЗВО здатний забезпечувати стабільну підготовку компетентних і відповідальних фахівців, поліпшувати структуру управління, підвищувати продуктивність, оптимізувати витрати, зміцнювати імідж і посилювати власні позиції на ринку освітніх послуг.

Список використаної літератури

1. Фініков Т. Запровадження внутрішніх систем забезпечення якості освіти в українських університетах: поточна ситуація та тенденції розвитку. *Відділ міжнародних проектів Департаменту міжнародного співробітництва НТУУ «КП»*. URL: http://ipd.kpi.ua/documents/narady/30-11-2017/T.Finikov_Pidsumki_doslidzhennya.pdf (дата звернення: 21.03.2018).

2. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / за заг. ред. С. Калашнікової, В. Лугового. Київ : Пріоритети, 2015. 84 с.

3. Системи управління якістю. Настанови щодо застосування ISO 9001:2000 у сфері освіти: ДСТУ-П ІВА 2:2009. Київ, 2011. 20 с.

4. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ, 2015. 32 с.

V. Kudlay, O. Gaponiuk

STANDARDS FOR EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE IN THE CONTEXT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS COMPETITIVENESS CONFIRMATION

The importance and necessity of quality management system standards implementation in higher education institutions in the context of the globalization of educational services market and the actualization of higher education institutions competitive struggle problem is considered. The analysis of the educational services market made it possible to find out the correlation between the authorized executive authority actions and quality assurance systems implementation in higher education institutions in the context of Ukraine's integration into the world economy. The experience of national government in the development of higher education quality management is generalized.

Keywords: quality system, higher education, standardization, quality of education, competitiveness.

УДК 378.4

Курбатов С. В.

МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УНІВЕРСИТЕТІВ ПІД ВПЛИВОМ МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГІВ

У тезах розглядається вплив міжнародних університетських рейтингів на розвиток різних моделей лідерства. Наголошується, що, оскільки рейтинги розраховуються на основі певного специфічного бачення університетської діяльності, можна вести мову про різноманітні типи лідерства, які формують в університетському середовищі орієнтація на участь у цих рейтингах. Зокрема, у випадку Академічного рейтингу світових університетів (ARWU) можна вести мову про